

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
Історико-філологічний факультет
Кафедра історії України

СЕКЕРСЬКА О. П., РОДІДЯЛ Д. О.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності С4
Психологія

Одеса – 2026

УДК 930.85(477)“631/21”(076)

Рецензенти:

Михайлуца Микола Іванович – доктор історичних наук, директор Навчально-наукового морського гуманітарного інституту Одеського національного морського університету.

Діанова Наталя Миколаївна – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

Затверджено вченою радою Державного Закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», протокол № 14 від 28 травня 2026 р.

Сєкерська О. П., Родіял Д. О. Методичні рекомендації до дисципліни «Історія України та української культури» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності С4 Психологія. Одеса : Ун-т Ушинського, 2026. 45 с.

«Історія України та української культури» – навчальна дисципліна, що охоплює період від олюдження українських земель до сьогодення. Вона трактується як історія розвитку людини та суспільства, матеріальної і духовної культури, формування державних утворень з притаманними їм суспільно-політичними та соціально-економічними явищами, які залишили свій відбиток на теренах сучасних українських та почасти – суміжних земель. Методичні рекомендації призначені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності С4 Психологія. Вони включають теми для аудиторного та самостійного вивчення дисципліни, тематику, питання та завдання до практичних занять, тематику та рекомендації для виконання ІНДЗ, тестові завдання, питання для підсумкового контролю, терміни для опрацювання лекційного курсу, список рекомендованих джерел, літератури та інформаційних ресурсів.

ЗМІСТ

Вступ. Опис навчальної дисципліни	4
Навчально-тематичний план дисципліни.....	7
Зміст навчальної дисципліни. Теми лекційних занять	8
Теми практичних занять	14
Технологічна карта підготовки до практичних занять	15
Самостійна робота.....	19
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ).....	23
Тестові завдання	25
Питання для підсумкового контролю	33
Термінологічний словник	39
Рекомендовані джерела інформації	44

ВСТУП. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 4	Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини ОПП Психологія	Статус дисципліни: Обов'язкова	
		Рік підготовки	
Змістових модулів – 2	Спеціальність С4 Психологія	1-й	1-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: доповідь		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		70 год.	98 год.
Індивідуальні завдання:			
10 год.	10 год.		
Вид контролю: екзамен			

Дисципліна «Історія України та української культури» є складовою підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем за освітньо-професійною програмою «Психологія» і відіграє важливу роль в системі гуманітарної підготовки фахівців в галузі психології. Зміст програми передбачає оволодіння знаннями з історії України та української культури, сприяє розумінню історії України як невід'ємної складової загальноєвропейських та світових історичних процесів, формує комплекс міждисциплінарних знань в сфері гуманітаристики. Значна увага приділяється історії українського народу, його витокам, появі державності та культурних традицій як феномену, що зумовлювався та змінювався під впливом низки чинників – географічних, лінгвістичних, генетичних, історичних, психологічних та інших.

Дисципліна покликана ознайомити здобувачів із основними досягненнями історичної науки з дослідження проблем становлення й розвитку суспільства на землях Центрально-Східної Європи, основними історичними етапами становлення Української державності, ментальності, повсякденного життя, розвитку матеріальної та духовної культури на українських землях, передусім з такими

основними складовими культурного простору як наукові знання, мистецтво й освіта, що дозволяють здобувачам освіти осмислити минуле України як складової частини світової спільноти.

Навчальна дисципліна викладається у другому семестрі першого курсу. На її опанування програмою передбачено 4 кредити ECTS, що становить 120 академічних годин, з яких 20 годин лекційних занять та 20 годин практичних занять на денній формі здобуття освіти, 6 лекційних та 6 практичних годин – на заочній формі здобуття освіти. Форма підсумкового контролю знань студентів – екзамен.

Мета навчальної дисципліни «Історія України та української культури» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти спеціальності С4 Психологія за першим (бакалаврським) рівнем цілісного уявлення про історичне мислення, вітчизняну історію та культуру, вихованні почуття патріотизму, національної самосвідомості, толерантності, орієнтованості на загальнолюдські цінності за допомогою застосування новітніх підходів до вивчення історії. Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у майбутній професійній діяльності.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- факти, хронологію подій, основні поняття історії України; культурні надбання українського народу, особливості його менталітету;
- державотворчі і політичні напрямки розвитку українського суспільства, соціально-економічні тенденції у розвитку України, біографії видатних українських державних діячів;
- історичний досвід, місце і роль України у контексті європейської та світової історії;
- закономірності історичного процесу на українських землях;
- основні поняття світової та вітчизняної культури, здобутки матеріальної і духовної культури українського народу, творчість видатних діячів української науки та культури.

уміти:

- критично мислити, формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу історичних та історіографічних джерел і фактів;
- виявляти й аналізувати історичне підґрунтя проблем соціально-економічного, політичного, культурного, національного буття України;
- описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;
- аналізувати явища української культури у контексті європейської і світової культури і зв'язку з історичними умовами конкретного історичного періоду;
- орієнтуватися в розмаїтті політичного та культурного життя, визначати своє місце в ньому, проявляти громадянську свідомість та соціально-політичну активність.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧ
ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ
ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси;
- у випадках, коли здобувач освіти бездумно використовує контент ШІ, не докладаючи зусиль для його аналізу, викладач не зараховує (оцінка 0) роботу, з дозволом повторного виконання завдання.

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення отриманої інформації.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	л.	п.	інд.	с.р.	усього	л.	п.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Історія України та української культури від первісного заселення до початку XIX ст.										
Тема 1. Доісторичний період на території України	12	2	2		8	12	1	1		11
Тема 2. Україна у середні віки	10	2	2		6	10				
Тема 3. Україна у ранній новий час (XVI – XVII ст.)	12	2	2		8	12	1	1		10
Тема 4. Українські землі у XVIII ст.	10	2	2		6	10	1	1		8
Разом	44	8	8		28	44	3	3		38
Змістовий модуль 2. Українські землі у Новий та Новітній час										
Тема 5. Українські землі в добу модернізації (XIX – початок XX ст.)	11	2	2		7	11	1	1		10
Тема 6. Україна в добу війни та революції (1914-1920 рр.)	11	2	2		7	11				
Тема 7. Українські землі в міжвоєнний період (1921-1939 рр.)	11	2	2		7	11	1	1		10
Тема 8. Україна в Другій світовій війні (1939-1945 рр.)	12	2	2		8	12				
Тема 9. Українська РСР у повоєнні роки (1945-1991 рр.)	10	2	2		6	10	1	1		9
Тема 10. Проголошення та розвиток незалежної Української держави (1991 р. – до сьогодні)	11	2	2		7	11				
Разом	66	12	12		42	66	3	3		60
ІНДЗ				10					10	
Усього	120	20	20	10	70	120	6	6	10	98

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Історія України та української культури від первісного заселення території України до початку XIX ст.

Тема 1. Доісторичний період на території України. Історія України та української культури як навчальна дисципліна. Предмет, мета і завдання, методологічні засади курсу. Структура і основні завдання вивчення історії України та української культури. Місце історії України у всесвітній історії. Сутність поняття «культури». Форми, функції та типологія культури. Поняття світової та національної культури. Періодизація історії України й української культури. Джерела, їх класифікація, основна навчальна і наукова література. Місце і значення курсу «Історія України та української культури» в системі гуманітарної підготовки майбутніх практичних психологів.

Первісні люди на території України. Виникнення землеробства, скотарства і ремісництва. Матріархальні общини і виникнення племен. Племена трипільської культури. Кіммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави. Витоки слов'янства. Розселення та заняття східних слов'ян. Походження українців. Утвердження назви «Україна». Виникнення державних об'єднань. Боротьба з кочівниками.

Археологічні джерела про найдавніші культури на теренах України. Трипільська культура: особливості землеробства, тип, будова поселень, керамічний посуд, кольори, символіка орнаменту. Культура кочових народів. Культура населення античних держав Північного Причорномор'я. Матеріальна та духовна культура давніх слов'ян.

Тема 2. Україна у середні віки. Передумови утворення держави на Русі. Теорії походження Київської Русі. Політика перших київських князів. Запровадження християнства. Політичний устрій, право, органи управління в Київській Русі. «Руська правда». Соціально-економічні відносини в Київській Русі. Історичне значення давньоруської держави.

Децентралізація Київської держави. Землі-князівства після поділу Русі: особливості політичного і соціально-економічного розвитку. Галицько-Волинське князівство. Боротьба з монголо-татарами. Українські землі під владою Золотої Орди. Західна Європа і Королівство Русь. Українські землі в складі Великого Князівства Литовського. Загарбання Польщею Галичини. Включення Буковини до складу Молдавського князівства. Перехід Закарпаття до складу Угорщини.

Культура Київської Русі й Галицько-Волинського князівства в контексті європейської середньовічної культури. Запровадження християнства та його значення для еволюції культури. Походження давньоруської мови. Освіта і наука. Література, фольклор. Містобудівництво та архітектура. Особливості галицької архітектури. Ремесла. Культурні взаємовпливи Русі та племен Степу. Синтез у культурі Галицько-Волинської доби слов'янської спадщини і культурних зв'язків з

Візантією, Західною і Центральною Європою та країнами Сходу.

Українська культура пізнього середньовіччя. Традиції архітектури. Готичний стиль у культовій архітектурі. Оборонне будівництво. Відродження і поширення гуманістичних ідей у духовній культурі. Мова як засіб консолідації українського етносу. Література. Літописання. Початки кириличного друкарства.

Тема 3. Україна у ранній Новий час, або Модерну добу (XVI – XVII ст.). Виникнення козацтва. Заняття, побут, звичаї, воєнне мистецтво, морські походи козаків. Запорозька Січ: виникнення, устрій. Роль українського козацтва в боротьбі проти агресії Туреччини і Кримського ханства. Реєстрове козацьке військо. Люблінська унія і її наслідки для українського народу. Закріпачення селян, полонізація української знаті. Берестейська церковна унія. Козацько-селянські повстання під проводом К. Косинського, С. Наливайка. Битва під Хотином. Народні рухи 20-х – 30-х рр. XVII ст. Культура України XVI – першої половини XVII ст. Українська національна революція середини XVII ст. під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. Перші перемоги на Жовтих Водах, під Корсунем. Розгром польсько-шляхетських військ під Пилявцями. Зборівська битва. Битва під Берестечком 1651 р. Події 1652-1653 рр. Формування української державності в ході війни. Органи влади і управління. Зносини з сусідніми державами – Московським царством, Туреччиною, Молдавією, Швецією. Входження України під протекторат Московської держави. «Березневі статті». Порушення царським урядом Переяславських угод. Політичний устрій України у другій половині XVII ст. Внутрішня і зовнішня політика гетьманів України.

Ренесансно-реформаційні ідеї в українській культурі другої половини XVI – XVII ст. Релігійна полеміка між православними і католиками. Виникнення та розвиток братств. Розвиток науки і освіти. Полемічна література. Літописання. Архітектура і мистецтво. Театр і драматургія. Народна творчість.

Тема 4. Українські землі у XVIII ст. Гетьманування Івана Мазепи. Північна війна. Зовнішня політика гетьмана. Зруйнування Запорозької Січі. Полтавська битва. Пилип Орлик і його Конституція. Гетьман Кирило Розумовський та «Золота осінь української автономії». Скасування гетьманщини. Соціально-економічний розвиток України. Юридичне оформлення кріпосного права. Визвольна боротьба народних мас у другій половині XVIII ст. Входження Північного Причорномор'я та Правобережної України до складу Росії. Російсько-Турецькі війни 1768-1774 рр. та 1787-1791 рр. Доля Запорозької Січі. Заселення і розвиток півдня України. Особливості економічного розвитку південного регіону. Історія Одеси.

Піднесення національної культури у XVIII ст. Українське бароко – синтез художніх національних традицій і західноєвропейського стилю бароко. Феномен барокової свідомості. Розуміння мистецтва. Місце людини у світоглядній системі бароко.

Освіта. Педагогічна думка. Православні колегіуми, єзуїтські навчальні заклади. Львівський університет. Києво-Могилянська академія, її визначні представники.

Гуманітарні наукові знання. Історична думка. Козацькі літописи (Самовидця, Григорія Граб'янки, Самійла Величка). Основні представники філософської думки. Філософія Григорія Сковороди і просвітницька філософія в Україні. Стан природничих і технічних знань.

Розвиток архітектури, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва. Музична культура. Музична освіта. Релігійна та шкільна драма. Народна творчість. Думи, їх історична основа. Феномен кобзарства.

Змістовий модуль 2. Українські землі у Новий та Новітній час

Тема 5. Українські землі в добу модернізації (XIX – початок XX ст.). Занепад феодально-кріпосницької системи в Україні. Реформи 1860-х років. Розвиток капіталізму. Робітничий рух. Декабристи, масони. Діяльність «Землі і волі» на Україні. Перші соціал-демократичні організації. Участь українців у загальноросійському революційному русі. Передумови і основні етапи національного відродження в Україні. Кирило-Мефодіївське братство. Громадівський рух. М. П. Драгоманов. Західноукраїнські землі під владою Австрії. Початок відродження української свідомості. «Руська трійця». Революція 1848-1849 рр. в Австро-Угорщині і її вплив на розвиток національного руху. Москвофільство і народовство. Зародження радикального напрямку національно-визвольного руху. Перші українські партії в Східній Галичині. Розвиток української культури у XIX ст. Україна і світ на початку XX ст. Суспільно-політичний і національний рух. Виникнення українських політичних партій, їх програми. Столипінська реформа в Україні.

Особливості розвитку української культури у складі Російської та Австро-Угорської імперій наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. Освіта. Формування української літературної мови. Творчість Тараса Шевченка та її вплив на національне самоусвідомлення українського народу. Розвиток науки. Зростання зацікавленості історією України. М. Костомаров. «Історія русів». Природничі, науково технічні знання. Народна творчість. Класицизм у живописі. Театральна справа. Музична культура.

Урядова політика у Російській і Австро-Угорській імперії щодо української культури у другій половині XIX – на початку XX ст. Освіта і наука. Стан літератури і мистецтва на початку XX ст., його основні напрями (реалізм, модернізм: імпресіонізм, символізм, неоромантизм, футуризм). Літературна творчість І. Франка, П. Куліша, І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, М. Коцюбинського, Л. Українки, В. Стефаніка, В. Винниченка, М. Вороного. Модернізм, неокласицизм в архітектурі. Імпресіоністичний напрям у малярстві (А. Куїнджі, О. Мурашко, І. Труш). Заснування школи монументалістів М. Бойчука. Графіка Г. Нарбути. Музичне мистецтво. Творчість М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, С. Людкевича. Розвиток театрального мистецтва. Українські меценати.

Тема 6. Україна в добу війни та революції (1914-1920 рр.). Українські землі в період Першої світової війни. Лютнева революція в Росії та проблема влади в країні.

Виникнення Центральної Ради. Проголошення автономії України. Перші елементи української державності. III Універсал. Проголошення УНР. Війна Радянської Росії проти УНР. IV Універсал і проголошення незалежності України. Переговори в Бересті та договір УНР з центральними державами. Переворот 29 квітня 1918 р. Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Падіння гетьманського режиму. Створення Директорії, її склад, внутрішня і зовнішня політика. Об'єднання УНР і ЗУНР. Друга війна Радянської Росії проти УНР. Утвердження УРСР. Боротьба з Денікіним. Радянсько-польська війна.

Політика більшовиків в галузі економіки і культури. Національно-визвольний рух в західноукраїнських землях. Проголошення ЗУНР. Загарбання Буковини і Хотинщини Румунією. Вхідження Закарпаття до складу Чехословаччини.

Культурні процеси в Україні у роки Першої світової війни і української революції. Культурна політика у добу Першої і Другої УНР, Гетьманату П. Скоропадського. Організація Української академії наук, її діяльність.

Тема 7. Українські землі у міжвоєнний період (1921-1939 рр.). Особливості НЕПу в Україні. Відбудова народного господарства. Кооперативний рух. Прискорення формування адміністративно-командної системи. Україна і утворення Союзу РСР.

Сталінська політика «соціалістичного штурму» УСРР – головний плацдарм форсованої індустріалізації. Колективізація українського села, методи її здійснення та соціально-економічні наслідки. Голодомор 1932-1933 рр. як геноцид проти українського народу. Структура тоталітарної влади в УСРР. Репресивний характер політичного режиму в Україні.

Західноукраїнські землі під владою Польщі. Новітній український націоналізм. ОУН. Соціально-економічне й політичне становище українських земель у складі Чехословаччини й Румунії.

«Червоний ренесанс»: коренізація (українізація) і культурне будівництво в УСРР у 1920-ті рр. Освітня політика радянської влади. Особливості літературного процесу. Письменницькі об'єднання «Вапліте», «Гарт», «Плуг» та ін. Українська радянська музична культура. Театральна справа в радянській Україні. Становлення українського кіномистецтва. Основні напрями образотворчого мистецтва. Стан освіти, науки мистецтва в західноукраїнських землях у 1920-ті рр. Згорання українізації на початку 1930-х рр. Масові репресії проти діячів науки, культури, мистецтва. «Розстріляне відродження». Руйнація визначних пам'яток архітектури. Затвердження архітектурного стилю «радянського псевдокласицизму». Стан культури в українських землях у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Культурне життя української еміграції.

Тема 8. Україна в Другій світовій війні (1939-1945 рр.). Причини другої світової війни. Крах Версальсько-Вашингтонської системи мирних договорів. Західна Україна в колі геополітичних інтересів Німеччини і Радянського союзу. Карпатська Україна. Англо-франко-радянські переговори в 1939 р. Пакт про ненапад між СРСР і

Німеччиною. Початок Другої світової війни. Вступ радянських військ у Західну Україну. Радянізація краю. Початок війни між Радянським Союзом і Німеччиною. Оборонні бої 1941-1942 рр. Окупація теренів України військами Німеччини та її союзників. Нацистський окупаційний режим. Дві течії руху опору в Україні. Партизанський і підпільний рух. «Поліська Січ» Т. Бульби-Боровця. ОУН-УПА в роки війни. Звільнення українських земель від окупантів. Заклучний етап війни. Підсумки і уроки Другої світової війни. Руйнація культурних установ, втрата культурних цінностей України під час нацистської окупації у роки Другої світової війни. Українське культурне життя в евакуації. Внесок української інтелігенції у Перемогу над нацистською Німеччиною.

Тема 9. Українська РСР у повоенні роки (1945-1991 рр.). Україна в системі міжнародних відносин. Відбудова народного господарства. Деформуючий вплив сталінщини на соціально-політичні процеси. Перші кроки десталінізації суспільного життя. Спроби застосування економічних методів господарювання. Заходи в соціальній сфері. Досягнення і суперечливість розвитку культури. Початок діяльності «шістдесятників» в літературі і мистецтві. Вплив на Україну перевороту 1964 р. Наростання кризових явищ в другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. Доба «застою» та її наслідки для економіки та рівня життя в Україні. Русифікація. Правозахисний рух. Дисиденти. М. Горбачов як політичний діяч. Політика «перебудови» і Україна. Початок формування багатопартійності.

Репресії проти української та інших національних культур у перші повоенні роки. «Жданівщина» та її наслідки. Лібералізація культурного життя в умовах «відлиги». Літературна творчість української інтелігенції. Театральна справа в УРСР. Рух «шістдесятників» та їх визначні представники в царині культури. Українське музичне мистецтво. Кіномистецтво. Особливості радянської культурної політики у добу «застою». Діяльність Головліту в Україні. «Маланчуківщина». Русифікація освіти. Політико-ідеологічний зміст критики О. Гончара та його роману «Собор». Діячі культури – дисиденти.

Тема 10. Проголошення та розвиток незалежної Української держави (1991 р. – до сьогодні). Спроба державного перевороту в СРСР і Україна. Акт проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 р. Всеукраїнський референдум та його значення. Обрання Л. Кравчука Президентом України. Розпад СРСР і утворення СНД.

Розбудова незалежної української держави. Світоглядні основи національного державотворення та суспільного розвитку. Політичний розвиток України. Формування громадянського суспільства й політичної нації. Вибори Президента й Верховної ради 2019 р. Міжнародна політика України. Революція Гідності: причини, сутність, наслідки. Збройна агресія Росії проти України. Анексія Криму. Конфлікт на Донбасі. Розгортання повномасштабної війни (з 24 лютого 2022 р.) по теперішній час.

Сучасні суспільно-політичні й економічні процеси в Україні Вектори зовнішньої політики незалежної України. Головні здобутки та виклики міжнародної політики.

Європейська інтеграція. Україна в системі сучасних геополітичних координат. Економічні проблеми. Українці за межами України: чисельність, розміщення, політичні організації і релігійні центри.

Усвідомлення цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні на сучасному етапі історії України. Дотримання принципів академічної доброчесності в освіті та професійній діяльності.

Сучасна українська культура. Глобалізаційні процеси та їх вплив на культуру. Освіта та проблеми її реформування. Здобутки та проблеми української науки. Масова культура. Елітарна культура. Молодіжні субкультури. Метри сучасної української літератури Сергій Жадан, Оксана Забужко, Тарас Прохасько, Юрій Андрухович, Василь Шкляр, Юрій Винничук, Лесь Подерв'янський. Повернення творів «заборонених» письменників. Українське кіномистецтво. Телебачення. Театр. Музика. Спорт. Специфічні риси українського постмодерну. Розвиток психології як науки в Україні та Одесі. Наукова діяльність М.М. Ланге, Д.Г. Елькіна, Б.І. Цуканова. Становлення одеської наукової школи історичної психології І. Г. Білявського.

Роль української діаспори у збереженні історико-культурної пам'яті і духовному відродженні України. Культурна праця української еміграції в Європі. Внесок українців Америки, Канади, Австралії у світову та українську культуру.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

На практичному занятті, під час презентації практичних завдань/ІНДЗ, передбачено співбесіду зі здобувачем вищої освіти щодо використання ІІІ.

№ теми	Тема заняття	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	<i>Дискусія</i> «Київська Русь та її місце в історії українського народу. Культура княжої доби»	2	1
2.	<i>Семінар</i> «Українські землі у складі Великого Литовського князівства. Виникнення українського козацтва».	2	
3.	<i>Семінар</i> «Державотворення й культурне життя в українських землях у ранньомодерну добу (середина XVII – XVIII ст.)»	2	1
4.	<i>Семінар</i> «Південноукраїнські землі (кінець XVIII – XIX ст.)»	2	1
5.	<i>Семінар</i> «Модернізаційні процеси й національно-культурне відродження в Україні у XIX – на початку XX ст.»	2	1
6.	<i>Круглий стіл</i> «Українська революція і національний державотворчий процес. Культурне відродження в Україні (1917-1921 рр.)»	2	
7.	<i>Семінар</i> «Західноукраїнські землі в міжвоєнний період»	2	1
8.	<i>Семінар</i> «Культура України в роки Другої світової війни»	2	
9.	<i>Дискусія</i> «Основні тенденції економічного, соціально-політичного і культурного розвитку УРСР у повоєнний період (1945 – 1980-ті рр.).»	2	1
10.	<i>Круглий стіл</i> «Україна в роки незалежності: економіко-політичні та культурні аспекти».	2	
	Усього:	20	6

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Форма організації на занятті	Обов'язкове практичне завдання	Термін виконання
Дискусія «Київська Русь та її місце в історії українського народу. Культура княжої доби»	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте характеристику побуту, культурі та віруванням східних слов'ян у VI – IX ст.: 2. Проаналізуйте процес утворення держави Русь-Україна. 3. Розкрийте особливості політики перших київських князів династії Рюриковичів. 4. Дослідіть процес впровадження християнства та розвиток християнської культури. 5. Розкрийте причини феодальної роздробленості держави. 	<p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Робота в малих групах. Кожна група – прихильник однієї з теорій утворення держави. Потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїєї» теорії. 2. Визначте місце і роль Київської Русі в історії українського народу та тогочасного світу. 	На практичному занятті
Семінар «Українські землі у складі Великого Литовського князівства. Виникнення українського козацтва».	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дослідіть процес входження українських земель до складу Литовського князівства та їх розвиток. Адміністративний устрій українських земель. 2. Проаналізуйте передумови та причини виникнення українського козацтва. 2. Розкрийте процес виникнення Запорозької Січі та її місце в історії України. 3. З'ясуйте причини утворення реєстрового козацтва. 4. Проаналізуйте боротьбу козацтва проти турків і татар. 	<p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Робота в малих групах. Порівняйте становище українських земель в складі Литовського князівства за часів Ольгерда і Вітовта та їх наступників. 2. Розгляньте татарські та турецькі походи П. Конашевича-Сагайдачного. 	До практичного заняття На практичному занятті
Семінар «Державотворення й культурне життя на українських землях у ранньомодерну добу (середина XVII–XVIII ст.)»	<p><i>Участь у колективному обговоренні та дискусії:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вкажіть причини, характер і початок Визвольної війни (1648 р.). 	<p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розбийтеся на 2-3 команди. Кожна команда характеризує особливості політики полівасалітетності Богдана 	На практичному занятті

	<p>2. Схарактеризуйте бойові дії війська Б. Хмельницького впродовж 1648-1653 рр.</p> <p>3. Проаналізуйте процес формування української державності, внутрішню та зовнішню політику гетьманського уряду.</p> <p>4. Дайте оцінку Переяславській Раді та «Березневим статтям» Б. Хмельницького.</p> <p>5. Проаналізуйте гетьманування І. Мазепи та його наслідки.</p> <p>6. Дайте оцінку «Золотій осені» української автономії. Проаналізуйте антиукраїнську політику Катерини II та її наслідки.</p>	<p>Хмельницького та її наслідки.</p> <p>Дайте порівняльну характеристику першого та другого зруйнування Запорозької Січі російським царизмом.</p> <p>3. Робота в малих групах.</p> <p>Кожна група – прихильник однієї з гіпотез щодо переходу І. Мазепи на бік шведів. Потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїх» гіпотези.</p>	
<p><i>Семінар</i> «Південноукраїнські землі (кінець XVIII – XIX ст.)»</p>	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <p>1. Проаналізуйте особливості колонізації та формування населення Південної України.</p> <p>2. Опишіть економічне освоєння регіону.</p> <p>3. Визначте специфіку заснування та розвитку міст на півдні України.</p> <p>4. Проаналізуйте особливості соціально-економічного та культурного розвитку Одеси (кінець XVIII – XIX ст.).</p>	<p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Дослідити причини та наслідки двох російсько-турецьких війн кінця XVIII ст. Результати роботи доповісти на практичному занятті.</p> <p>2. Визначте та обґрунтуйте дату заснування Одеси.</p>	<p>До практичного заняття</p> <p>На практичному занятті</p>
<p><i>Семінар</i> «Модернізаційні процеси й національно-культурне відродження в Україні у XIX – на початку XX ст.»</p>	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <p>1. Визначте передумови і причини проведення буржуазно-демократичних реформ.</p> <p>2. Проаналізуйте процес підготовки та здійснення буржуазних реформ 1860-1870-х рр. на українських землях та їх наслідки.</p>	<p><i>Завдання:</i></p> <p>1. З'ясуйте особливості аграрної реформи на українських землях. Результати роботи доповісти на практичному занятті.</p> <p>2. Розбийтеся на 2-3 команди. Кожна команда характеризує особливості національного руху на початку та наприкінці XIX ст.</p>	<p>До семінарського заняття</p> <p>На семінарському занятті</p>

	3.Опишіть процес піднесення українського національного руху в ХІХ ст.		
<i>Семінар «Українська революція і національний державотворчий процес. Культурне відродження в Україні (1917-1921 рр.)»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Дослідіть політичну ситуацію в Україні після повалення самодержавства. 2. Визначте особливості утворення та діяльності Центральної Ради. 3. Дайте оцінку розвитку Української Держави П. Скоропадського. 4. Проаналізуйте період Директорії УНР. 5. Опишіть заходи зовнішньої та внутрішньої політики (в тому числі в галузі культурного життя) Західноукраїнської народної республіки.	<i>Завдання:</i> 1. Дайте порівняльну характеристику діяльності національних урядів на території України упродовж 1917-1920 рр. 2.Схарактеризуйте культурні процеси в Україні в період 1917 – 1921 рр.	До практичного заняття На практичному занятті
<i>Семінар «Західноукраїнські землі в міжвоєнний період»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> Опишіть особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель в міжвоєнний період. Визначте становище Західної України в складі Польщі в 1920-ті – 1930-ті рр. Проаналізуйте діяльність ОУН на західноукраїнських землях. Дайте оцінку діяльності Греко-католицької церкви. Схарактеризуйте особливості культурного життя на західноукраїнських землях.	<i>Завдання:</i> 1. Проаналізуйте причини та наслідки розколу ОУН у 1938 р.	На практичному занятті
<i>Семінар «Культура України в роки Другої світової війни»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Дослідіть початок радянсько-німецької війни, політичну та культурну ситуації в Україні в 1941 р.	<i>Завдання:</i> 1. Порівняйте розвиток культури на окупованих та радянських землях. 2. Дослідіть особливості	На практичному занятті

	<p>2. Схарактеризуйте розвиток освіти та науки в роки Другої світової війни.</p> <p>3. Опишіть, як розвивалися мистецтво театру та кіно.</p> <p>4. Проаналізуйте здобути української культури в галузі літератури та образотворчого мистецтва.</p>	культурного життя в окупованій Одесі.	
<p><i>Семінар «Основні тенденції економічного, соціально-політичного і культурного розвитку УРСР у повоєнний період (1945 – 1980-ті рр.).</i></p>	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <p>1. Проаналізуйте економічне становище України в повоєнний період. Голод 1946-1947 рр.</p> <p>2. Оцініть значення розвінчання «культу особи» на ХХ з'їзді КПРС та його наслідки.</p> <p>3. Дайте характеристику діяльності дисидентів.</p> <p>4. Схарактеризуйте розвиток та здобутки української культури в 1970-1980-ті рр..</p>	<p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Розкрийте діяльність «шістдесятників» в літературі і мистецтві.</p>	На практичному занятті
<p><i>Круглий стіл «Україна в роки незалежності: Україна в роки незалежності: економіко-політичні та культурні аспекти»</i></p>	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <p>1. Проаналізуйте процес становлення незалежності України.</p> <p>2. Дайте оцінку державотворчим процесам й суспільно-політичному розвитку незалежної України.</p> <p>3. Сформулюйте проблеми соціально-економічного розвитку України.</p> <p>4. Схарактеризуйте основні риси євроінтеграції України в галузі культури.</p> <p>5. Дайте оцінку збройній агресії Росії проти України.</p>	<p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Дослідіть як вплинула політика «перебудови» на активізацію процесу боротьби за незалежність України. Наведіть аргументи.</p> <p>2. Розгляньте розвиток інтеграційних процесів Української держави з країнами Європи та США.</p>	<p>До практичного заняття</p> <p>На практичному занятті</p>

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна	Кількість годин заочна	Форми контролю
1	Первісне заселення України. Трипільська культура. Кіммерійці та скіфи. Розселення та заняття східних слов'ян.	8	11	Індивідуальна, групова співбесіда, усне опитування, перевірка практичних завдань
2	Політична роздробленість Русі. Монголо-татарська навала. Українські землі під владою Золотої Орди.	6	9	
3	Роль українського козацтва в боротьбі проти агресії Туреччини і Кримського ханства. Козацько-селянські повстання під проводом К. Косинського, С. Наливайка. Культура України середини XVI – XVII ст.	8	10	
4	Політичний, соціально-економічний та культурний розвиток українських земель в XVIII ст.	6	8	
5	Буржуазні реформи 1860-х років. Розвиток капіталізму.	7	10	
6	Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Директорія. Проголошення УРСР. Розвиток культури.	7	10	
7	Геноцид українського народу у 30-ті роки ХХ ст. Структура тоталітарної влади в УРСР. Репресивний характер політичного режиму в Україні. Культурні перетворення в УРСР у 20-30-ті рр.	7	10	
8	Воєнні дії на території України у 1941-1942 рр. Оборона Одеси. Визволення українських земель від окупантів.	8	11	
9	Наростання кризових явищ в другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. Правозахисний рух. Дисиденти.	6	9	

10	Зовнішня політика Української держави. Стан освіти і науки. Українці за межами України: чисельність, розміщення, політичні організації і релігійні центри. Євроінтеграційні процеси в Україні. Російсько-українська війна.	7	10	
	Разом	70	98	

Методичні рекомендації для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів освіти є важливою складовою навчального процесу, що спрямована на поглиблення знань з історії України та української культури, формування аналітичного мислення, навичок роботи з історичними джерелами та науковою літературою. В ході самостійної роботи здобувачі засвоюють ключові історичні події та культурні процеси, формують цілісне уявлення про розвиток української державності, національну свідомість, культурну ідентичність, розвивають критичне мислення та вміння аналізувати джерела.

До самостійної роботи здобувачів протягом семестру включені такі види робіт, як: опрацювання лекційного матеріалу, читання та конспектування наукової літератури (статей та монографій з проблем історії України та української культури), аналіз історичних документів і джерел; підготовка доповідей, есе, презентацій, виконання індивідуального навчально-наукового завдання та тестових завдань, підготовка до практичних занять згідно з програмою курсу, участь у круглих столах та наукових гуртках.

В ході самостійної роботи над обраною темою слід використовувати не менше 8-15 різних джерел, використовувати тести та контрольні питання для самоперевірки.

Тема 1. Здобувачі повинні звернути увагу на проблеми первісного олюдження теренів українських земель, особливостей ландшафтно-кліматичної ситуації протягом доби каменю, еволюцію знарядь праці, формування археологічних культур, питання неолітизації України та особливостей неоліту; причини занепаду Трипільської культури; матеріальну культуру, економіку скіфів, появу та розвиток давньогрецьких полісів; поняття етногенезу, виділення слов'ян за археологічними та писемними джерелами, формування перших слов'янських держав. Ознайомитись із пам'ятками духовної культури доби каменю – раннього заліза на українських землях.

Тема 2. Здобувачі повинні звернути увагу на особливості формування теорій походження князівства Русь, характеризувати етапи існування і розвитку Київської

держави; називати основні події та діячів вказаного періоду; характеризувати політичні, економічні, мовно-культурні та етнічні процеси на українських землях, різні погляди на період феодальної роздрібності та історичне значення Київської Русі. Працюючи над темою, проаналізуйте процес поширення християнства на українських землях, його затвердження та перемогу над язичництвом. Розвиток освіти, архітектури, художнього мистецтва та вплив релігійних реформ Володимира Великого та Ярослава Мудрого на розвиток культури. Оцініть, як християнство дало поштовх розвитку країни, покращення її міжнародного становища.

Тема 3. Здобувачі повинні вміти пояснювати процеси виникнення і становлення українського козацтва, феномен українського козацтва, історичне значення Запорізької Січі. Розглядаючи тему, слід проаналізувати причини конфліктів козацтва з польською адміністрацією. Козацько-селянські повстання кінця XVI – XVII ст. та їх наслідки; визначати причини, характер та рушійні сили національної революції; характеризувати розгортання національно-визвольної і соціальної боротьби; вміти встановлювати хронологічну послідовність основних подій періоду; називати видатних діячів періоду; характеризувати соціально-економічні та культурно-релігійні умови розвитку українського суспільства у XVI – XVII століттях; вміти позначати на карті місця основних битв Національно-визвольної війни. Схарактеризувати історичні хроніки та козацькі літописи, побутові особливості різних верств населення. Д. Яворницький як засновник історичної літератури про запорозьке козацтво. Українська культура та стиль бароко: характерні особливості, основні регіони. Іван Мазепа як меценат. Типи храмів, видатні пам'ятки мурованої та дерев'яної архітектури, визначні архітектори.

Тема 4. Здобувачі повинні розібратися у політичних причинах і наслідках поразки І. Мазепи; характеризувати процес інкорпорації України до складу Російської імперії; називати причини та наслідки ліквідація царизмом автономії України, висвітлювати основні досягнення розвитку культури України у другій половині XVII – XVIII ст. Діяльність гетьмана К. Розумовського. Ліквідація гетьманату Катериною II. Посилення антиукраїнської політики російського царизму. Ліквідація Запорізької Січі 1775 року і скасування козацької автономії. Розкрити значення Києво-Могилянської академії, її визначну роль в культурі Східної Європи, знати видатних діячів та випускників академії. Українська освіта та її досягнення. Схарактеризувати діяльність українських церковних та культурних діячів.

Тема 5. Здобувачам при вивченні теми слід звернути увагу на загострення соціально-класових протиріч і розгортання селянських повстань. Розглянути скасування кріпосного права в Російській імперії. Сформувані уявлення про буржуазні реформи 60-70 років та їх здійснення в Україні. Схарактеризувати шляхи

розвитку буржуазних відносин у сільському господарстві та особливості завершальної фази промислового перевороту. Культурно-просвітницький етап національного руху. Українофіли. В. Антонович. Громадівський рух і посилення репресій з боку царизму.

Тема 6. Для засвоєння теми необхідно опанувати розвиток подій початку Української революції, звернути увагу на політичні партії в підросійській Україні та події створення Центральної Ради. Початок українізації армії. Український національний Конгрес. I та II Універсали Центральної Ради. Звернути увагу на зміни у політичних настроях, економічному та соціальному становищі населення. Загострення конфлікту Центральної Ради з Тимчасовим урядом Росії. III Універсал. Проголошення УНР. Всеукраїнський з'їзд Рад. Боротьба більшовиків із УЦР. IV Універсал. Мирний договір у Брест-Литовську. Гетьманський переворот. П. Скоропадський. Внутрішня та зовнішня політика Української Держави. Утворення Директорії. Відновлення УНР. Отаманщина. Проголошення ЗУНР. Злука УНР і ЗУНР.

Схарактеризувати розвиток освіти за доби гетьманату П. Скоропадського; створення Української Академії наук, розвиток мистецтва, літератури; культурний процес за доби Директорії УНР.

Тема 7. Вивчаючи тему, потрібно сформулювати уявлення про соціально-економічне і політичне становище України на початку 30-х років. Проаналізувати причини і наслідки голоду 1932-1933 рр. в Україні. З'ясувати особливості аграрної політики, які призвели до занепаду сільського господарства, розглянути наслідки «всеосяжної колективізації» села та індустріалізації країни. Особливу увагу приділити політиці коренізації, її особливостям і наслідкам. Сформулювати уявлення про досягнення і прорахунки українізації, ставлення тоталітарного режиму до української інтелігенції. Наслідки радянської науки.

Тема 8. Опановуючи тему, здобувачі повинні висвітлити значення та місце України в геополітичних планах СРСР і Німеччини, дати оцінку радянсько-німецьким договорам 1939 р. Схарактеризувати події початку Другої світової війни. Дати оцінку вступу Червоної армії на територію Західної України та радянської західних областей України. Схарактеризувати депортації й становище в Україні в 1939 – у першій половині 1941 р. Напад Німеччини на Радянський Союз. Початок Великої Вітчизняної війни. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи та евакуація. Військові події 1941-1942 рр. Окупація України. Колабораціонізм. Життя населення України в умовах окупації. Голокост. Остарбайтери. Життя в евакуації. Рух Опору та його течії. Розгортання радянського партизанського руху. Утворення УПА.

Початок визволення України. Бої на Лівобережжі. Звільнення Києва. Звільнення Правобережної та Південної України. Звільнення Одеси. Примусове виселення з

Криму в східні регіони СРСР татар, греків, вірмен. Героїзм українського народу. Ціна перемоги. Стан культури в роки війни. Культурне життя Одеси під час Другої світової війни.

Тема 9. Опрацьовуючи тему, слід звернути увагу на появу «неформальних організацій» (непідконтрольних КППС), біля витоків яких стояли дисиденти та свідомі українська інтелігенція, які сприяли подальшій демократизації суспільства. Необхідно також проаналізувати наслідки виборів до Рад 1989-1990 рр. (демократизація, політизація, поляризація суспільства; розвиток політичного плюралізму; поява реального народовладдя); зрозуміти, чому саме КПУ втратила монополію на владу, порівняти «консерваторів» та «лібералів». Розібратися у поняттях «гласність», «демократизація», показати, чим вони відрізнялись від свободи слова та демократії. З'ясувати, чому в УРСР за часів Щербицького гальмувались процеси «гласності», які наслідки мало послаблення політичної цензури. Важливо проаналізувати причини посилення в суспільстві інтересу до «білих плям» радянської історії.

Тема 10. Здобувачам необхідно зупинитися на основних напрямках та пріоритетних завданнях, які стояли перед українською владою на межі XX – XXI ст та у першій чверті XXI ст. Слід звернути увагу на характеристику негативних процесів, які гальмували розвиток вітчизняної економіки в цей період. Розглядаючи питання про зовнішню політику української держави у роки незалежності необхідно проаналізувати основні концепції зовнішньої політики, альтернативні варіанти геополітичної орієнтації України. Також необхідно зупинитись на відносинах України з державами СНД, процесах глобалізації та євроінтеграції та програмі сталого розвитку України. Пояснити передумови збройної агресії росії проти України. Широкомасштабне вторгнення російських військ на терени України: перебіг, результати. Збройні сили України (ЗСУ), Національна гвардія, територіальна оборона, громадянське суспільство та влада в обороні країни. Нищення економіки України. Висвітлити особливості сучасної української культури та вплив на культуру процесів глобалізації. Освіта та проблеми її реформування. Здобутки та проблеми української науки. Масова культура. Елітарна культура. Молодіжні субкультури. Діячі української культури в допомозі фронту. Діяльність діячів світової культури для підтримки України.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (доповідь).

Підготувати тези доповіді на електронному і паперовому носіях, виступити на семінарському занятті (протягом семестру).

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Історичні портрети діячів української державотворення (Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Данило Галицький, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа (на вибір студента).		
2	Особливості розвитку культури і освіти від княжої до гетьманської доби (на вибір студента).		
3	Національно-визвольні рухи, повстання, війни та інші.		
4	Історичні портрети Петра Могили, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Івана Франка, Михайла Грушевського, Симона Петлюри та інших діячів (на вибір студента).		
5	«Перебудова» в рецепції партійно-радянської номенклатури УРСР.		
6	«Помаранчева» революція й Революція Гідності: порівняльний аналіз.		
7	Проблеми розвитку культури в незалежній Україні.		
8	Євроінтеграція як цивілізаційний вибір України.		
9	Українська література ХХІ століття Сергій Жадан, Оксана Забужко, Тарас Прохасько, Юрій Андрухович, Василь Шкляр, Юрій Винничук, Лесь Подерв'янський (за вибором).		
10.	Охорона культурної спадщини в умовах воєнного стану: досвід України.		
	Разом	10	10

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

За умови використання ІІІ, під час презентації практичних завдань, ІНДЗ, здобувач повинен надати короткий коментар: як саме він використовував ІІІ. Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу?

Основними складовими частинами ІНДЗ (доповідь) є: титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та літератури та, за необхідності, додатки. Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який оформлюється за зразком. Зміст містить перелік частин роботи із зазначенням сторінок. У вступі необхідно зазначити актуальність обраної теми, стан її дослідження та джерельну базу, сформулювати мету та завдання, хронологічні та географічні рамки дослідження, методологію дослідження. Основна частина складається із розділів, в яких послідовно розкривається мета та виконуються завдання дослідження. Висновки містять викладення результатів проведеного навчального дослідження – зроблених в ході самостійного опрацювання джерел та літератури з обраної теми узагальнень та оцінок тощо.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Варіант 1

1. Як називають перехід від привласнювального господарства до відтворювального?
 - а) археологічна культура
 - б) еволюція
 - в) етногенез
 - г) неолітична революція

2. Поліс – це:
 - а) театр
 - б) місто-держава
 - в) агора
 - г) агони

3. Який з київських князів започаткував укладання зводу законів «Руської Правди»?
 - а) Володимир Великий
 - б) Володимир Мономах
 - в) Ярослав Мудрий
 - г) Ігор

4. В якому році Володимир Великий запровадив християнство в Київській Русі?
 - а) 848 р.
 - б) 882 р.
 - в) 922 р.
 - г) 988 р.

5. Який з перелічених князів здійснив поїздку до Золотої Орди, де добився від хана Батия підтвердження своїх прав на Волинь і Галичину:
 - а) Василько Романович
 - б) Володимир Василькович
 - в) Данило Романович
 - г) Лев Данилович

6. Кревська унія передбачала:
 - а) укладення династичного союзу між Великим князівством Литовським і Польським королівством через шлюб литовського князя Ягайла з польською королевою Ядвігою
 - б) об'єднання православної церкви з римо-католицькою під владою Папи Римського
 - в) запровадження кріпацтва та посилення залежності селян
 - г) надання рівних політичних прав усім станам населення незалежно від походження

7. Перша битва Національно-визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького відбулася:
 - а) під Жовтими Водами
 - б) під Дністром

- в) під Батогом
- г) під Берестечком

8. Примусове й безоплатне виконання підданими певного обсягу робіт у господарстві власника – це:

- а) пожертва
- б) панщина
- в) церковна десятина
- г) податок

9. Чим уславився гетьман в еміграції Пилип Орлик?

- а) заснуванням Київського університету
- б) в результаті діяльності Пилипа Орлика, схвалено документ «Пакти й конституції законів і вольностей Війська Запорізького»
- в) участю у Конотопській битві
- г) в результаті діяльності Пилипа Орлика було підписано Зборівський договір

10. Хто з перелічених діячів ніколи не був учасником Кирило-Мефодіївського братства?

- а) Микола Гулак
- б) Микола Костомаров
- в) Пантелеймон Куліш
- г) Іван Котляревський

11. У якому місті академік Володимир Філатов заснував Інститут експериментальної офтальмології?

- а) Одесі
- б) Києві
- в) Кракові
- г) Харкові

12. Який з Універсалів передбачав поповнення складу УЦР представниками національних меншин?

- а) перший
- б) другий
- в) третій
- г) четвертий

13. Чим закінчилося гетьманування Павла Скоропадського?

- а) Скоропадський зрікся влади
- б) Скоропадського було вбито
- в) Скоропадський помер під час епідемії тифу

14. Політика, що запроваджувалась із 1923 р. і була спрямована на зміцнення радянської влади в національних регіонах шляхом поступок у вживанні національних мов в освіті, культурі, громадському житті, державному управлінні – це:

- а) коренізація
- б) відродження
- в) індустріалізація
- г) воєнний комунізм

15. Добровільна співпраця місцевого населення з окупаційною владою – це:

- а) націоналізм
- б) осадництво
- в) радикалізм
- г) колабораціонізм

16. Як називають період історії СРСР другої половини 1950-х – середини 1960-х рр., що характеризувався відходом від жорсткої сталінської тоталітарної системи, спроби її реформування в напрямку лібералізації, відносна демократизація, гуманізація політичного та громадського життя?

- а) «воєнний комунізм»
- б) «відлига»
- в) «застій»
- г) «перебудова»

17. Як називали представників української інтелігенції 1960-х років, які виступали за національно-культурне відродження, свободу творчості та оновлення суспільства?

- а) авангардисти
- б) розстріляне відродження
- в) дисиденти
- г) шістдесятники

18. Провідні художні течії першої половини ХХ століття:

- а) бароко, класицизм, романтизм
- б) абстракціонізм, імпресіонізм, рококо
- в) футуризм, експресіонізм, абстракціонізм
- г) класицизм, футуризм, реалізм, соц-арт

19. Коли в Україні відзначають День Соборності:

- а) 22 січня
- б) 22 травня
- в) 28 червня
- г) 24 серпня

20. Олександр Усик, Ярослава Магучіх, Ольга Харлан – яскраві представники:
- а) сучасної української музики
 - б) сучасного українського живопису
 - в) сучасної української літератури
 - г) сучасного українського спорту

Варіант 2

1. Як прийнято називати давній кам'яний вік?

- а) палеоліт
- б) неоліт
- в) енеоліт
- г) епоха бронзи

2. Відносно певних полісів на теренах Північного Причорномор'я Мілет та Гераклея Понтійська були:

- а) метрополіями
- б) колоніями
- в) агорами
- г) пантеонами

3. Який з київських князів відомий як «тесть Європи»?

- а) Володимир Великий
- б) Володимир Мономах
- в) Ярослав Мудрий
- г) Святослав

4. Політеїзм – це:

- а) віра в одного Бога
- б) віра в декількох Богів
- в) заперечення існування Богів
- г) віра в надприродні властивості матеріальних речей

5. Монголо-татари захопили Київ у:

- а) 1238 р.
- б) 1240 р.
- в) 1242 р.
- г) 1380 р.

6. Люблінська унія – це:

- а) угода про династичний союз Ягайла і Ядвіги
- б) угода між Ягайлом і Вітовтом про зверхність та привілеї
- в) угода про утворення греко-католицької церкви
- г) угода про об'єднання Королівства Польського та Великого князівства Литовського у єдину державу – Річ Посполиту

7. Яке місто Гетьманщини було її столицею і резиденцією за часів Б. Хмельницького:

- а) Чигирин
- б) Київ
- в) Переяслав
- г) Трахтемирів

8. Церковно-теологічна та публіцистична творчість XVI-XVII ст., яка фіксувала суперечки між православними й уніатами – це
- а) епічна проза
 - б) довідкова література
 - в) драматургія
 - г) полемічна література
9. На «чорній раді» біля Ніжина в 1663 р. гетьманом Лівобережжя було обрано:
- а) Якіма Сомка
 - б) Василя Золотаренка
 - в) Івана Брюховецького
 - г) Пилипа Орлика
10. Хто перелічених діячів входив до складу «Руської трійці»?
- а) Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький
 - б) Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш, Микола Костомаров
 - в) Іван Франко, Леся Українка, Михайло Драгоманов
 - г) Євген Коновалець, Степан Бандера, Роман Шухевич
11. У якому місті у 1886 р. Ілля Мечников і Микола Гамалія заснували першу вітчизняну бактеріологічну станцію?
- а) Одесі
 - б) Києві
 - в) Кракові
 - г) Харкові
12. Після проголошення якого Універсалу УЦР було створено український уряд – Генеральний Секретаріат?
- а) першого
 - б) другого
 - в) третього
 - г) четвертого
13. Визначте офіційну назву держави гетьмана Павла Скоропадського:
- а) Українська республіка
 - б) Українська федерація
 - в) Українська Держава
 - г) Українська Республіка Рад
14. Перехід від жорсткого «воєнного комунізму» до ринкових відносин, запроваджений більшовиками для відбудови економіки – це:
- а) коренізація
 - б) НЕП
 - в) індустріалізація
 - г) воєнний комунізм

15. Вивіз (вивід) населення, військовополонених, поранених, хворих, техніки, військового майна, господарських цінностей з районів бойових дій – це:

- а) мобілізація
- б) евакуація
- в) репатріація
- г) агітація

16. Як називався період історії СРСР другої половини 1960-х – середини 1980-х, що характеризувався надмірною ідеологізацією суспільної свідомості, посиленням тоталітарних тенденцій в адміністративно-державному управлінні, боротьбою з інакодумством?

- а) «перебудова»
- б) «відлига»
- в) «застій»
- г) «воєнний комунізм»

17. Як називався опозиційний рух в Україні 1960-1980-х років, учасники якого виступали за демократизацію суспільства, дотримання прав людини, розвиток української мови та культури, а також право українського народу на власну державність?

- а) дисидентський рух
- б) шістдесятництво
- в) народництво
- г) більшовизм

18. Хто був режисером культового фільму «Тіні забутих предків»?

- а) Сергій Параджанов
- б) Стівен Спілберг
- в) Кіра Муратова
- г) Тарас Шевченко

19. Коли було ухвалено Акт проголошення Незалежності України?

- а) 16 липня 1990 р.
- б) 22 січня 1991 р.
- в) 24 серпня 1991р.
- г) 1 грудня 1991 р.

20. Артем Пивоваров, Джамала, Тіна Кароль – яскраві представники:

- а) сучасної української музики
- б) сучасного українського живопису
- в) сучасної української літератури
- г) сучасного українського спорту

Варіант 3

1. Як називався кочовий народ раннього залізного віку, якому належала відома прикраса золота пектораль?
 - а) сармати
 - б) трипільці
 - в) кімерійці
 - г) скіфи
2. Одне з міст античних колоній Північного Причорномор'я, яке було розташоване в межах сучасного міста Білгород-Дністровський:
 - а) Ольвія
 - б) Тіра
 - в) Херсонес
 - г) Пантікапей
3. Як називався східнослов'янський союз племен, під час повстання якого загинув князь Ігор?
 - а) тиверці
 - б) древляни
 - в) сіверяни
 - г) дреговичі
4. Яку релігію сповідувала більша частина мешканців Київської Русі до прийняття християнства?
 - а) іслам
 - б) язичництво
 - в) іудаїзм
 - г) буддизм
5. Яке із перелічених князівств вважають спадкоємцем і правонаступником Київської Русі?
 - а) Переяславське
 - б) Новгород-Сіверське
 - в) Чернігівське
 - г) Галицько-Волинське
6. Берестейська унія декларувала:
 - а) утворення Речі Посполитої
 - б) об'єднання православної церкви з римо-католицькою церквою з визнанням влади Папи Римського
 - в) зрівняння прав української та польської шляхти
 - г) остаточне закріпачення селян

7. Коли розпочалася Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького?

- а) 1647 р.
- б) 1648 р.
- в) 1649 р.
- г) 1654 р.

8. Багатогалузевий господарський комплекс, що ґрунтувався на панщині і був орієнтований на товарно-грошові відносини та ринок – це:

- а) магістрат
- б) фільварок
- в) братство
- г) цех

9. Як називають період правління останнього гетьмана Кирила Розумовського, що характеризувався тимчасовим відновленням автономних прав Гетьманщини, культурним піднесенням та спробами модернізації держави?

- а) «Велика Руїна»
- б) «Золота осінь української автономії»
- в) «Правобережне відродження»
- г) «Мазепинщина»

10. Кого із перелічених письменників вважають зачинателем нової української літератури?

- а) Тараса Шевченка
- б) Григорія Сковороду
- в) Івана Котляревського
- г) Пантелеймона Куліша

11. Яке з наведених міст Південної України в 1817 р. отримало статус вільного порту (порто-франко)?

- а) Херсон
- б) Миколаїв
- в) Київ
- г) Одеса

12. Скільки Універсалів Української Центральної Ради було проголошено?

- а) два
- б) три
- в) чотири
- г) п'ять

13. Визначте перший офіційний документ Української Держави Павла Скоропадського:

- а) «Пакти й конституції законів і вольностей Війська Запорізького»

б) Берестейський договір

в) Закон України

г) «Грамота до всього українського народу»

14. Примусова політика радянської влади кінця 1920-1930-х рр. з об'єднання індивідуальних селянських господарств у великі колективні (колгоспи) та державні (радгоспи) – це:

а) коренізація

б) НЕП

в) колективізація

г) відродження

15. Як називають учасників боротьби за визволення Батьківщини, яка ведеться на окупованій території за допомогою диверсії, саботажу і т. п.?

а) «остарбайтери»

б) активісти

в) партизани

г) полонені

16. Як називалася політика політичних та економічних реформ у СРСР у 1985-1991 роках, здійснених після приходу до влади у березні 1985 р. Михайла Горбачова?

а) «застій»

б) «перебудова»

в) «відлига»

г) «воєнний комунізм»

17. Умовна назва науково-просвітницького, духовно-культурного та літературно-мистецького покоління 20-х і 30-х років ХХ століття в Українській РСР, яке стало жертвами Великого терору 1930-х років:

а) шістдесятники

б) дисиденти

в) розстріляне відродження

г) авангардисти

18. Хто є автором слів та музики до пісні «Червона рута»:

а) Володимир Івасюк

б) Віктор Павлік

в) Назарій Яремчук

г) Тетяна Яблонська

19. Коли було прийнято конституцію незалежної України?

а) 16 липня 1990 р.

б) 22 січня 1991 р.

в) 1 грудня 1991 р.

г) 28 червня 1996 р.

20. Ілларіон Павлюк, Сергій Жадан, Юрко Іздрик – яскраві представники:

- а) сучасної української музики
- б) сучасного українського живопису
- в) сучасної української літератури
- г) сучасного українського спорту

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Кам'яна доба України. Культура давнього населення українських земель доби каменю.
2. Трипільська культура на терені України: господарство, побут, духовне життя.
3. Ранній залізний вік на терені України: кіммерійці та скіфи. Скіфський «звіриний» стиль.
4. Античні держави на терені півдня України та їх культура.
5. Східні слов'яни у давнину: розселення, господарство, культура.
6. Утворення Київської Русі.
7. Київська Русь за часів перших київських князів династії Рюриковичів (до середини XI ст.).
8. Впровадження християнства на Русі: причини та наслідки.
9. Розквіт Русі за часів Ярослава Мудрого.
10. Причини і наслідки феодальної роздробленості Русі.
11. Особливості культурного розвитку Київської Русі.
12. Включення українських земель до складу Литовського князівства.
13. Становище українських земель у складі Литовського князівства.
14. Включення українських земель до складу Речі Посполитої.
15. Розвиток культури України в складі Речі Посполитої.
16. Люблінська унія: причини та наслідки.
17. Українські землі в складі Речі Посполитої: соціально-економічний та культурний розвиток.
18. Виникнення українського козацтва та Запорозької Січі.
19. Берестейська унія: причини та наслідки.
20. Причини, характер і рушійні сили Визвольної війни середини XVII ст.
21. Етапи Визвольної війни українського народу. Основні військові дії 1648-1654 рр.
22. Внутрішня і зовнішня політика гетьманського уряду Б. Хмельницького в роки Визвольної війни.
23. Формування та розвиток української державності в роки Визвольної війни середини XVII ст. під проводом Б. Хмельницького.
24. Переяславська Рада та її історичне значення.
25. Березневі статті Б. Хмельницького та статус України у складі Росії.
26. Культура України в XVII ст.
27. Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. та їх наслідки для України.
28. Основні напрямки заселення і економічного освоєння Південної України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).
29. Заснування та розвиток Одеси у XIX ст.
30. Соціально-економічний та політичний розвиток українських земель у другій половині XVIII ст.
31. Політична діяльність І. Мазепи.
32. Розвиток культури у XVIII ст.

33. Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської держави в першій половині XIX ст.
34. Зародження українського політичного руху. Кирило-Мефодіївське товариство.
35. Т. Г. Шевченко та його роль в українському національно-культурному відродженні.
36. Соціально-політичні рухи в Наддніпрянській Україні в 50-70 рр. XIX ст.
37. Політика російського уряду щодо українського питання в другій половині XIX ст.
38. Буржуазні реформи 60-70 рр. XIX ст. та їх історичне значення.
39. Розвиток культури в XIX ст.
40. Україна в період Першої світової війни.
41. Лютнева революція 1917 р. в Росії та суспільно-політичний рух в Україні.
42. Виникнення Центральної Ради та її діяльність. Універсали.
43. Українська держава П. Скоропадського.
44. Директорія УНР: внутрішня та зовнішня політика.
45. Впровадження НЕПу в Україні: причини, особливості та наслідки.
46. Розвиток культури в добу НЕПу.
47. Колективізація в Україні: проведення та наслідки.
48. Голодомор 1932-1933 рр. в Україні: причини та наслідки.
49. Індустріалізація та її здійснення в Україні.
50. Розгортання політики терору 30-х рр. XX ст. в Україні.
51. Початок 2-ї світової війни для України. Приєднання Західної України до УРСР.
52. Соціально-економічні перетворення в Західній Україні продовж 1939-1941 рр.
53. Проголошення Української держави 30 червня 1941 р. та його історичне значення.
54. Україна в період воєнних дій 1941-1944 рр.
55. Фашистський окупаційний режим в Україні та розгортання руху Опору.
56. Діяльність ОУН – УПА в період 2-ї світової війни.
57. Політичні та соціально-економічні перетворення в Західній Україні в 1946-1952 рр.
58. Дайте визначення «Відлиги» в українській культурі 60-х рр. XX ст.
59. Боротьба за незалежність України (кінець 80-х – початок 90-х рр. XX ст.).
60. Розвиток культури України періоду Незалежності (1991-2016 рр.).
61. Основні тенденції розвитку Української держави на сучасному етапі.
62. Українська культура в контексті процесів глобалізації.
63. Охорона пам'яток історії та культури в умовах військового стану.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авангардизм – новаторські напрями у художній культурі ХХ ст., для яких характерний пошук нових, нетрадиційних засобів вираження.

Апокриф – твір християнської літератури, який не визнається канонічним і забороняється церквою.

Археологія – наука, яка вивчає минуле на основі матеріальних залишків діяльності людини та суспільства.

Бароко українське (бароко козацьке) – національний варіант стилю ХVІІ–ХVІІІ ст., поширеного у мистецтві, що характеризується поєднанням європейського бароко з національними рисами.

«Березіль» – один з перших українських театрів заснований Лесем Курбасом (1887-1937 рр.) – українським режисером, актором і драматургом у 1922 р. Мав авангардний характер.

Братські школи – навчальні заклади в Україні ХVІ-ХVІІІ ст., орієнтовані на вивчення рідної мови. Були важливими осередками формування національної свідомості.

Вертеп – пересувний ляльковий театр, який отримав поширення в барокову добу ХVІІ-ХVІІІ ст.

Гуни – кочові племена східного походження. У 375 р. відбулося масове вторгнення гунів на терени Північного Причорномор'я. За правління Аттіли (445 р.) досягли найбільшого розквіту та поширення.

Діаспора – розселення народу за межі батьківщини внаслідок несприятливих зовнішніх чинників; сукупність вихідців з якоїсь країни та їх нащадків, які проживають поза її межами.

Думи – народні епічні ліричні твори у формі пісень, зазвичай героїчного, або соціально-побутового змісту.

Економічна криза – занепад, складний стан економіки, загострення господарських суперечностей. Характеризується скороченням виробництва, скороченням попиту на товари, зростанням безробіття, зниженням життєвого рівня народу.

Запорізька Січ – велика територія степової України на південь за порогами Дніпра, на якій у ХV-ХVІІІ ст. сформувався козацький військово-адміністративний устрій. Також термін вживається для позначення укріплення на Хортиці та устрою Війська Запоріжського.

Ідол – зображення божества, характерне для язичництва, об'єкт поклоніння.

Ікона – зображення образу Ісуса Христа, Божої Матері або святих та сцен з їхнього життя, може бути живописним, графічним або вирізьбленим.

Індустріалізація – 1) процес переходу від аграрного до промислових способів суспільного виробництва, збільшення долі промисловості в економіці. В Радянському Союзі індустріалізація була оголошена і проведена в 30-х роках ХХ ст., як реформа, керована зверху урядом і означала комплекс заходів з прискореного розвитку промисловості, вжитих ВКП(б) у період другої половини 20-х до кінця 30-х

років.

Інсталяція – просторова композиція, яка складається з різноманітних елементів (побутових предметів, природних об'єктів, текстової інформації та ін.). Естетичний зміст інсталяції – у грі смислів, які передаються через комбінацію всіх цих речей.

Історичні джерела – пам'ятки минулого, все що було створене раніше людиною та людським суспільством, дійшло до нашого часу у вигляді об'єктів матеріальної та духовної культури і дає можливість вивчати історію.

Камерна музика – вид музики, призначений для виконання у невеликих приміщеннях.

Кітч – напрям у сучасній культурі, розрахований на масового споживача, що характеризується примітивністю, розважальністю та безідейністю; масова продукція, позбавлена смаку і розрахована на зовнішній ефект.

Клейноди – символи-відзнаки українського козацтва: корогва (прапор), бунчук, булава, печатка, литаври, перначі тощо.

Книжкова мініатюра – ілюстрація, якою оздоблювали рукописні книги.

Князь – глава держави – князівства. Великий князь – вищий князівський титул в Київській Русі, що належав у X-XIII ст. київським князям.

Кобзар – український народний мандрівний співак-музикант (часто сліпий), який виконував свої пісні та думи у супроводі музичного інструменту кобзи чи бандури.

Козацтво – соціальний феномен, особливий стан вояків-землеробів, що сформувався на південних українських землях у XV ст. із представників різних соціальних станів. Перша згадка про українських козаків датована 1492 р. У XVI-XVII ст. відіграло вирішальну роль у господарському освоєнні прикордонних земель та політичному житті.

Колабораціонізм – співпраця населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога. У роки Другої світової війни колабораціонізм був явищем розповсюдженим і мав місце практично в кожній окупованій країні.

Колгоспи (скорочення від колективне господарство) – колективні об'єднання селян, об'єднання індивідуальних сільських господарств у спілку, яка заснована на колективній власності на засоби виробництва. Створювалися в СРСР в процесі колективізації. Колгоспи існували в трьох формах, залежно від ступеня відчуження власності: найменшого у ТСОЗах (товариствах спільного обробітку землі), середнього в артілях (де селяни зберігали за собою присадибну ділянку, худобу, птицю) та максимального у комунах (де усуспільнювалось все господарство, аж до дрібної худоби та засобів виробництва).

Колективізація – створення великих колективних господарств шляхом об'єднання індивідуальних селянських господарств. Здійснювалась в Радянському Союзі наприкінці 20-х рр. XX ст. як державна політика з метою встановлення повного контролю над сільськогосподарським виробництвом.

Колонізація – 1) заселення та освоєння вільної від постійного населення території; 2) загарбання території якоїсь країни або краю, її підкорення, визиск, експлуатація а інколи і винищення її людських та природних ресурсів.

Концептуалізм – найінтелектуальніший напрям авангардного мистецтва, що набув поширення в Західній Європі, Японії, Латинській Америці у 1970-х рр. Його представники відмовлялися від створення традиційних художніх творів, звертаючись до концептуальних об'єктів у формі ідей чи проєктів, які супроводжувалися написами, текстами, іншими видами позаестетичної документації.

Магдебурзьке право – право за яким міста звільнялися від управління й суду великих землевласників та створювали органи місцевого самоврядування за зразком німецького міста Магдебурга.

Малоросія – назва Гетьманщини в законодавчих актах і розпорядженнях російського царського уряду після Переяславської угоди 1654 р. Застосовувалося наприкінці XVIII – на початку ХХст. як історико-географічне поняття в працях істориків.

Масова культура – сукупність явищ культури ХХ-ХХІ ст., характерних для економіки, управління, дозвілля, спілкування і особливо сфери художньої культури.

Масонство – релігійно-етичний рух. Бере початок від європейських мулярських цехів, сучасних рис набув у XVIII ст. Невеликі, глибоко законспіровані гуртки – «ложі», об'єднувалися у таємні організації. Масонські ложі вбачали свою найвищу мету у створенні всевітнього «розумного суспільства» без поділу на держави та релігійні конфесії, розглядали філософські та релігійні проблеми, проголошували такі демократичні гасла як права людини, свобода слова, республіка, конституція тощо. На теренах України масовий масонський рух відбувається на початку XVIII ст. і виділяється політизованістю, нехарактерною для інших країн Європи.

Мезоліт – середня доба кам'яного віку (між палеолітом та неолітом). На теренах сучасних України датується приблизно від 11 до 7 тис. років тому.

Мініатюра – твір образотворчого мистецтва невеликого розміру, який потребує витонченої техніки виконання. Зазвичай мініатюра – книжкові ілюстрації та невеликі портретні зображення, виконані емаллю або фарбами (акварель) на різних матеріалах (папір, кістка, метал, фарфор).

Модернізм – узагальнююча назва художніх напрямів ХХ ст. Модернізму притаманний розрив з ідейними і художніми принципами класичного мистецтва, пошук нових художніх форм і виражальних засобів.

Мозаїка – зображення, виконані з шматочків кольорового непрозорого скла (смальти) у вигляді кубиків або пластинок.

Монархія – форма державного правління, за якої найвища державна влада повністю (необмежена, абсолютна монархія) або частково (обмежена, конституційна монархія) належить одній особі – спадкоємному монархові (царю, імператору, великому князю, хану, королю тощо).

Національне відродження – процес, пов'язаний із пробудженням національної свідомості бездержавних народів Європи, в ході якого етнос (народ) починає відчувати себе як нація. Термін набув поширення у ХІХ ст.

Нація – територіально об'єднана етнічна спільнота, яка усвідомлює історичну,

культурну та економічну єдність, має спільне бачення майбутнього.

Неоліт (новий кам'яний вік) – останній період доби каменю, що тривав на теренах України протягом VII – IV тисячоліть до н. е.

Неолітична революція – перехід від привласнювальних (мисливство, збиральництво, рибальство) до відтворювальних (землеробство, тваринництво) форм господарства та до осілого способу життя.

Палеоліт – найдавніша доба кам'яного віку. В Україні тривав близько 1 млн. років і закінчився близько 11 тис. років тому.

Пацифікація (замирення, заспокоєння) – офіційна назва репресивної політики щодо населення Західної України, проведена урядом Польщі восени 1930 р.

Перша світова війна (28 липня 1914 – 11 листопада 1918) – один з найбільш масштабних збройних конфліктів в історії людства між військовими блоками Антантою та Троїстим (пізніше – Четверним) союзом. В результаті війни Російська, Австро-Угорська, Османська і Німецька імперії припинили своє існування. Країни-учасниці втратили близько 12 млн чоловік убитими (рахуючи мирних жителів).

Промисловий переворот – перехід від мануфактури з її ручною ремісничою технікою до великого фабрично-заводського механізованого виробництва. На українських землях в складі Російської імперії тривав з 30-х по 80-ті роки XIX століття.

Протекторат – форма залежності, за якої одна держава (протектор) перебирає здійснення зовнішніх відносин іншої держави (протектованої), захист її територій й часто ставить під свій контроль її внутрішні справи.

Путч – державний переворот, зазвичай під проводом консервативних або правих радикальних сил.

Радгоспи (радянські господарства) – сільські підприємства державної форми власності, в яких селяни працюють на правах найманих робітників.

Ранній залізний вік – за археологічною періодизацією – період в історії людства, який змінює бронзовий вік. Відзначається початком застосування знарядь праці та зброї із заліза, а також виникненням перших державних утворень та остаточним розселенням індоєвропейців.

Республіка – форма державного правління, за якої верховні органи державної влади обираються на певний термін і мають повноваження, окреслені законами; існує поділ влади на законодавчу, виконавчу, судову.

Реферéндум – в державному праві прийняття електоратом (виборцями) рішення з конституційних, законодавчих чи інших внутрішньополітичних або зовнішньополітичних питань.

Руїна – назва періоду української історії після смерті Б. Хмельницького, вживана в історичній літературі 60-80-х рр. XVII ст. Період характеризується з громадянськими заворушеннями, інтервенціями іноземців, спустошенням і руйнуванням створеної Хмельницьким української держави. Закінчилася розподілом України на Правобережну та Лівобережну і закріпленням її території під владою Московії, Речі Посполитої та Османської імперії.

Союз визволення України (СВУ) – політична організація емігрантів із Наддніпрянської України, яка виникла в серпні 1914 р. у Львові.

Суспільні стани – групи населення із закріпленими за ними тогочасними законами правами та обов'язками, нормами поведінки та звичаями.

Теологія – богослов'я, наукоподібний теоретичний виклад певних релігійних поглядів.

Тоталітаризм – система державно-політичної влади, яка регламентує усі суспільні та приватні сфери життя і не визнає автономії від держави.

Українізація (коренізація) – державна політика в галузі культури та мови, яка здійснювалась шляхом впровадження української мови в школах, пресі, державних і культурних установах на Україні. Розпочалася в 20-х роках ХХ ст., згорнута на початку 30-х років.

Федерація – форма державного устрою, за якої вищі територіальні одиниці держави мають певну юридично визначену політичну самостійність, чим відрізняються від звичайних адміністративно-територіальних одиниць унітарної держави.

Феодальна роздрібненість – поділ феодальної держави на малі та великі володіння, які не мали централізованої влади. На Русі період феодальної роздрібненості тривав протягом XII-XIII ст. і характеризувався створенням нової системи управління об'єднанням удільних князів та зміцненням самостійності окремих князівств.

Фреска – картина, намальована спеціальними фарбами по сирому тиньку на стіні храму або іншої будівлі.

Християнство – одна з світових релігій. Віра в єдиного бога, що втілюється в трьох образах: Бога-Отця, Бога-Сина Ісуса Христа та Бога-Святого Духа.

Шляхта – привілейований стан, еліта, родова знать, аристократія, яка зазвичай виконує роль політичного провідника, захисника національних інтересів свого народу.

Язичництво (поганство) – система первісних релігійних вірувань, які виражаються в обожненні сил природи, рослин, тварин, душ померлих предків та надприродних істот: русалок, лісовиків, домових тощо.

Яничари – турецька регулярна піхота, створена у другій половині XIV ст. султаном Мурадом I.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ. Основна література:

1. Бажан О., Мицик Ю. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. Київ: Кліо, 2020. 688 с.
2. Бакалець О. А. Історія України. З найдавніших часів до початку XXI ст. Львів: ПП Магнолія-2006, 2024. 597 с. URL: https://magnolia.lviv.ua/wp-content/uploads/2024/04/Istoriia-Ukrainy_zmist.pdf
3. Грицак Я. Подолати минуле: Глобальна історія України. Київ: Портал, 2022. 416 с.
4. Палій О. А. Короткий курс історії України. Київ: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2023. 480 с.
5. Alkov V. A56 History and Culture of Ukraine : the textbook for international students. Second edition. Kharkiv: KhNMU, 2021. 160 p. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a6ae7aea-12e0-4f9a-9629-83e10840ac4b/>

Допоміжна література

1. Винницький М. Український Майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності. Львів: В-во Старого Лева, 2021. 560 с.
2. Діанова Н. М. Історія релігії та церкви в Україні в національному та європейському контекстах : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2019. С. 8-54, 229-243.
3. Дмитренко В. А., Дмитренко В. І. Історія української культури: навчально-методичний посібник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи. Ч. 1 (від найдавніших часів до середини XVII століття). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. 136 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX – XX століття. Київ: Уакабоо, 2019. 653 с.
5. Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття): ілюстрована хрестоматія / За заг. ред. проф. Ю. С. Саботаш. Київ: Видавництво: Ліра-К, 2020. 320 с.
6. Кислюк К. В. Українська культура 1 чверті XXI ст.: повороти модернізаційних перетворень. 2-ге вид., стер. Київ: Кондор-Видавництво, 2018. 196 с.
7. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. К.: ЦУЛ, 2019. 141 с.
8. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Харків: Книжковий клуб КСД, 2021. 512 с. URL: <https://bnd.gnedu.vn.ua/wpcontent/uploads/2022/09pdf>
9. Ревізія історії. Російська історична пропаганда та Україна. Київ: К.І.С., 2019. 99 с.
10. Савченко В., Гончарук Т. Одеса на зламі епох. Одеса Ланжерона Воронцова (1819-1839). Київ: Фоліо, 2023. 400 с.

11. Світленко С. І. Українське ХІХ століття: етнонаціональні, інтелектуальні та історіософські контексти: зб. наук. пр. Дніпро : ЛПА, 2018. 480 с.
12. Сєкерська О. П. Античні міста-держави Північно-Західного Причорномор'я - форма державного устрою. Одеса : Ірбіс, 2021. 84 с.
13. Сталий розвиток – ХХІ століття. Дискусії 2020: колективна монографія /за ред. проф. Хлобистова Є. В. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 469 с.
14. Gutnyk M. History and Culture of Ukraine: the world dimension: tutorial. Kharkiv: Fakt. 2022. 164 p. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56132>
15. Kubicek Paul. The History of Ukraine. Westport, Connecticut. London: Greenwood Press. 2008. 200 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kubicek_Paul/The_History_of_Ukraine_anhl.pdf
16. Plokyh S. The Gates of Europe : a History of Ukraine. New York : Basic Books, A Member of the Perseus Books Group, 2015. 432 p. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Plokhii_Serhii/The_Gates_of_EuropeA_History_of_Ukraine.anhl.pdf
17. Romanko I. I. History of Ukraine and Ukrainian Culture. Scientific and Methodical Complex for Foreign Students. Part 2. Guidelines for practical classes. Кropyvnytskyi: FA NAU, 2019. 300 p. URL: <https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/972/1/Romanko.History%20of%20Ukraine.%20Part%201.pdf>

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека ПНПУ імені К. Д. Ушинського. URL: <http://library.pdpu.edu.ua>
2. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>.
3. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>.
4. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України. URL: <https://www.inst-ukr.lviv.ua/>
5. Інститут археології НАН України. URL: <http://www.iananu.kiev.ua>.
6. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. URL: <http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html>.
7. Відлуння Віків: Український пам'яткоохоронний інтернет-ресурс. URL: <http://www.pamjatky.org.ua>.
8. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. URL: <http://encyclopedia.kiev.ua>.
9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
10. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/en/main2/>
11. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL: <https://odnb.odessa.ua/>
12. Сайт «Osvita. Ua». URL: <https://osvita.ua/>